Lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle
Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Hakeutumiskriteereinä työllisyyden tuleviin alueellisiin kokeiluihin on, että kunta tai kunnat yhdessä muodostavat yli 30.000 väestöpohjan ja ettei TE/Ely-alueelta kuntakokeiluihin siirtyisi (viitteellisesti) yli 40 % kaikista asiakkaista. Kokeilun kohderyhminä ovat kaikki Kelan etuutta saavat sekä alle 30-vuotiaista ja maahanmuuttajista myös muut kuin Kelan etuutta saavat työttömät ja palveluissa olevat asiakkaat. Kokeiluissa kunnat vastaavat asiakkaiden palveluprosesseista sekä JTPYL mukaisten palveluiden tarjoamisesta.

Kokeiluilta edellytetään erityisesti vahvaan (tehostettuun) alkuvaiheen palveluun (asiakasprosessiin) satsaamista. Kunnilta edellytetään myös panostuksia kokeiluihin. Lisäpanostusten ja/tai resurssien paremman yhteensovittamisen seurauksena voidaan kiinnittää huomioita esimerkiksi vahvempaan asiakasohjaukseen (nk. Omavalmentajamalli) sekä palvelutarveariointien ja työllistymissuunnitelmien laatuun. Tällä voidaan puolestaan vaikuttaa siihen, että asiakkaiden hakeutuminen työhön olisi entistä tehokkaampaa ja nopeampaa. Osuvampien palveluiden sekä lisäsatsausten/resurssien paremman yhteensovittamisen mahdollistamien palvelumäärien kasvattamisen seurauksena saavutetaan myös nettotyöllistymisvaikutuksia. Edellinen kokeilu mm. osoitti, että työvoimapalveluiden vaikuttavuus pysyi samana, mutta kokeilut ylsivät selvästi parempiin aktivointimääriin. Tämän seurauksena myös työllistymistulokset olivat absoluuttisesti korkeammat. Myös esimerkiksi palkkatuen käyttöä yrityksissä on edellytyksiä tehostaa merkittävästi, mikäli kuntakokeilut kykenevät hyödyntämään tehokkaasti kunnan elinkeinopalvelut ja toimivat yhteydet yrityskenttään hyödynnetään. ”Kunta palvelualustana”- ajatuksen mukaisesti kunnan toimintaympäristöstä käsin on löydettävissä monipuolisempia vaihtoehtoja asiakkaille työllistymisen tueksi: kunta voi toimia työnantajana eri palveluissaan ja järjestää esimerkiksi työkokeiluita, kunnilla on laaja kumppanuusverkosto, jota voi hyödyntää, työllistämisehtoa hankinnoissa voidaan soveltaa ja kunta voi halutessaan käyttää omaa lisärahaa esimerkiksi palveluiden ostoon.

Kokeilujen onnistumisessa on kuitenkin kyse hyvästä toimeenpanokyvystä sekä erityisesti työvoima- ja kuntataustaisen osaamisen yhdistämisestä. Tämänkertaiseen kokeiluun tulisi saada vahva toimeenpanon ja osaamisen kehittämisen tuki Työ- ja elinkeinoministeriöstä ja KEHA-keskuksesta yhdessä Kuntaliiton kanssa.

Hakeutumiskirjeessä on eritelty kokeilujen jatkuvan seurannan ja mittauksen kriteereitä. Lisäksi kokeiluista tehdään erillinen arviointitutkimus. Tavoiteltavaa olisi, ettei seurannan tai arvioinnin seurauksena rakennu epätarkoituksenmukaista kilpailuasetelmaa kokeilukuntien ja TE-hallinnon välille. Kokeilujen ja myös TE-hallinnolle jäljelle jäävien tehtävien toimeenpano edellyttää rakentavaa yhteistyötä. Edellisen kokeilun havaintona mm. oli, että kokeilujen mahdollistama työnjako TE-hallinnon ja kunnan kesken sai aikaan tulosparannuksia molempien toiminnassa.

Kuntien työllisyyskokeilut ovat keskeisessä asemassa pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman aktiivisen työvoimapolitiikan toimeenpanossa. Kokeiluja kannattaisi tarkastella ja arvioida myös yli työvoimapolitiikan. Kokeiluissa tullaan esimerkiksi erottamaan työttömyysturvatehtävät ja palvelutehtävät toisistaan elimellisesti säilyttäen kuitenkin niiden sidos toisiinsa. Kokeilut olisivat hyvä alusta arvioida kuinka etäällä tai lähellä nämä tulisivat olla toisistaan. Kokeiluasetelma mahdollistaisi kysymyksen esimeriksi siitä tarvitaanko nk. Kela-asiakkaille nykymuotoista TE-hallintoa lainkaan, mikäli kokeilujen kaltaiset palvelutehtävät olisivat kunnilla ja työttömyysturvatehtävät siirrettäisiin maksajalle Kelaan. Työllisyyskokeilut tarjoavat myös mahdollisuuden arvioida esimerkiksi demokratiavaikutuksia kansallisen päätöksenteon piirissä olevan työvoimapolitiikan toimeenpanon siirtämisestä läheisyysperiaatteen hengessä selkeästi lähemmäs kuntalaista.

Mikko Kesä, tutkimusyrittäjä, mikko@mikkokesa.fi / 0400203494